

Ladislav Klíma
Vorovkùv „Polemos“. Spory v české filosofii v letech 1919-1925
(Tribuna 11. května 1926)¹

Kniha vysoce významná, o sobě vůbec a s ohledem na českou filosofii zvláště.² Nesena šlechtinou, heliotropickou opravdivostí, které jde bez falše o věc, která nemusí se k filosofování nutit a postrkávat. Živým, úrodným citem provanutá, vskutku životná. Svobodně roste, samostatná – skeptická. Bohatá myšlenkami, hluboká, světlá. Formálně nezvykle u filosofů jasná; barvitá a elegantní, básnická stejně jako přesná. Jedna z knih, které vyhovují třem hlavním podmínkám cennosti, celosti: poutá, poučuje i povznáší. Přese svůj polemický a na pohled poněkud žurnalistní ráz dává čtenáři, jenž by pro filosofii právě do ohně neskočil, více než mnohá proslulá, tlustá, klasická filosofická kniha. A v české filosofické literatuře tvoří útěšnou výjimku, znamená svěží zavanutí větru v její ztuchlině, snad počátek obratu..., přese svůj polemický ráz – spíše právě pro něj.

Ale co ze plus, je hlavní vadou Polemu z hlediska absolutního. Bez polemického charakteru knihy mohly tu její ctnosti být v superlativu; takto přirozeně jen v komparativech. Polemičnost škodí Myšlence vždy už sama sebou. Dvojnásob, přizpůsobuje-li se polemik svému odpůrci, sestupuje-li k němu. Trojnásob, není-li odpůrce polemiky, sestoupení, ba ani povšimnutí hoden.

Myšlenka je vždy něco absolutního, boj vždy něco nutného a relativně nízkého. Nebojovat – je jedině vznešené; ani proti svým „špatným“ myšlenkám – není jich! – tím více proti lidičkám; ale v polemizování je osobní a věcné nerozlučitelně srostlé, tj. věcné vystupuje tu vždy ve silně znečištěném stavu. Každá polemika stahuje i strhuje myšlenku z její výše. Protivník, i podléhaje, pověsí se celou vahou na šíji vítězího; strhne jej někdy na zem, i do propasti někdy; vždy je vítěz určen, zablácen, zkrvácen – poloporažen; jen Pyrrhova vítězství existují; a není porážky, kterou by i poražený něco nezískal; zdánlivě poražený často je ve skutečnosti vítězem; bojující, bojujeme pro to, proti čemu bojujeme; a sub specie aeternitatis nemožno pranic zabít; není vrahů *neboli* dokonalých vítězů. Každý boj je znásilňování; nejvíce číře myšlenkový...znásilňování je vždy něco ordinérního; nejpřísněji vzato, jsou polemiky nejméně humánním, nejvíce protiúčelným druhem agonismu. Poškozuji a dolů strhují „vítěze“, povznášejí ho zřídka; drásají a dráždí jen poraženého, zřídka poučí jej. (...)

Ale je účelno míchat se do žabomyších českých „filosofů“? Proč se účastnit rvačky s chlupci v městském parku? Při vši úctě, kterou mám k nim všem, k českým filosofům, – neboť úctyhodní mužové jsou to vesměs, nucen jsem říci, že za polemiku nestojí. A to proto, že jsou filosofy stejně jako já arcibiskupem. Považovat je za filosofy znamená jen: zaměnit kožený, špinavý futrál za diamantový diadém v něm, zdánlivě v něm, – prázdném. Ale, – vždyť se mýlím: „pravá filosofie spočívá v negování filosofie“, bylo vícekrát řečeno, a oni jsou její negací tak dokonalou, že jsou vskutku dokonalými filosofy. Jen jedině jim k tomu chybí: pud k pravdě, smysl pro Vznešenost, Volnost, hloubka a všechna infernálně nebeská Propastnost, – ale mimo to také porozumění i těm nejpovrchnějším filosofickým pojmům, i logika i zdravý rozum, – krátce každékoliv filosofické nadání. A zde polemizovat? Zde jde se prostě mimo, v uctivé vzdálenosti, jako kolem čingy americké; i jaguár zběsile před ní utíká, „Wozu Federlesen mit dem Schuft?“ Užívají-li takovíto lidé důsledně umlčovací taktiky proti všemu vyššímu, nejstrategičtější je, užít jí proti nim! Ne, jako oni, pro mizernou přítomnost, – a pro budoucnost, na které jedině záleží, na které jim právě proto nezáleží.

Nebylo dosud vůbec české filosofie, – leda ve stádiu dvouměsíčního embrya. Nebylo dosud pravého českého filosofa, mimo Otokara Březinu; hábit je něčím zcela vedlejším; – dokud nedojde k tomu, aby Napoleon byl považován za největšího filosofa své doby, a za největšího génia činu Grabbe, bude lidstvo soudit o nejdůležitějších psychologičnostech idiotsky povrchně, školácky. – Profesorská, profesionální filosofie je *kontradictio in adjecto*

jako všeobecné unikum; Bůh, která je ševcovským mistrem. Ani ponětí o tom v české společnosti.

Dokud se nepochopí, že je v Svatopluku Čechovi desetkrát více pravé filosofie než v celé oficiální české filosofii, není naděje, že by k pravé české filosofii došlo; dokud se nepochopí, že nejpřednější *conditio sine qua non* filosofie je nejohromnější poezie, jako je podmínkou balonu, aby byl lehčí než vzduch.

Polemos ukazuje jediné správnou cestu, kterou, – nehledě k možným elementárním událostem, může česká filosofie evolučně pomalu dostat se ze svého dosavadního, ani ne pulcového stadia. Ale vedle toho může být Vorovkova kniha vždy roztomilou průvodkyní každého, kdo zajímá se o Jedno Potřebné, filosofii, neví ani, kde Čechy na mapě leží.

¹ Přetištěno ve Vorovkově sborníku, ed. F. Pelikán, Praha 1937, s. 198-200, a v knize L. Klíma, *Vteřina a věčnost*, Praha 1927, Praha ²1946, s. 70-73.

² Charakterizovat *Polemos*.....